

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح ممنوعیت به کارگیری و اشتغال بازنشستگان در مشاغل اجرائی و ستادی»

مقدمه

دو فوریت طرح ممنوعیت به کارگیری و اشتغال بازنشستگان در مشاغل اجرائی و ستادی که به امضای ۱۹۱ نفر از نمایندگان مجلس رسیده بود، با رأی ۱۶۶ نفر از نمایندگان مجلس در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۲/۹/۱۰ به تصویب رسید. هدف از ارائه طرح، حل مشکل بیکاری جوانان، جلوگیری از انتصاب افراد فاقد توان جسمی لازم به لحاظ کهولت سن در مناصب و سمت‌های اجرائی نظیر استاندار، معاونان استاندار و معاون وزراء و ازسوی دیگر عدم امکان نظارت نهادهای نظارتی بر عملکرد بازنشستگان به جهت نبود رابطه استخدامی، عنوان شده است. این طرح با اعمال اصلاحات و رفع برخی اشکالات در تاریخ ۱۳۹۲/۹/۱۰ به تصویب کمیسیون اجتماعی رسید.

ارزیابی مصوبه کمیسیون اجتماعی^۱

۱. تاکنون نیز براساس قوانین و مقررات کشور، اصل بر ممنوعیت به کارگیری و اشتغال بازنشستگان بوده است، لکن برای موارد استثنا و خاص، مجوزهایی به دولت داده شده است. ماده (۴۱) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴/۹/۱۲ بیان می‌دارد: «هر نوع به کارگیری افراد بازنشسته در وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی و کلیه دستگاه‌های موضوع ماده (۱۶۰) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و مؤسسات و شرکت‌های وابسته و تابع آنها و هر دستگاهی که به نحوی از انحا از بودجه کل کشور استفاده می‌نماید، جز با تصویب هیئت وزیران تحت هر عنوان ممنوع می‌باشد. (ایثارگران تا قبل از سی سال خدمت از حکم این ماده مستثنا هستند». همچنین بند «ب» ماده (۶۵) قانون برنامه پنجم توسعه نیز بیان می‌دارد هرگونه به کارگیری افرادی که در اجرای قوانین و مقررات، بازرخرد یا بازنشسته شده یا می‌شوند به استثنای مقامات، اعضای هیئت علمی، ایثارگران، فرزندان شهدا و فرزندان جانبازان هفتاد درصد (۷۰٪) و بالاتر در دستگاه‌های اجرائی یا دارای ردیف یا هر دستگاهی که به نحوی از انحا از بودجه کل کشور استفاده می‌کند، ممنوع و همچنین هرگونه پرداخت از هر محل و تحت هر عنوان به افراد بازنشسته و بازرخرد توسط دستگاه‌های مذکور ممنوع است.

۱. متن مصوب کمیسیون اجتماعی: به کارگیری و اشتغال افراد بازنشسته در مشاغل قائم مقام و معاون وزیر، رئیس کل بانک مرکزی، استاندار، معاون استاندار، رئیس سازمان و مدیر کل، اعم از کشوری و استانی، مدیران عامل و اعضای هیئت مدیره شرکت‌های دولتی و بانک‌های دولتی و مدیران شعب آنها در استان‌ها، مدیر عامل، معاونان و اعضای مدیره مناطق آزاد تجاری، رئیس دانشگاه دولتی و معاونان او، فرماندار و بخشدار، مدیرعامل و اعضای هیئت مدیره سازمان‌های تأمین اجتماعی، خدمات درمانی (بیمه سلامت)، بیمه تأمین اجتماعی روستائیان و عشایر، سازمان‌های بازنشستگی کشوری و لشگری ممنوع است.

مصوبات دولت درخصوص بازنشستگان دعوت به کار شده در موارد مذکور کان لم یکن و ملغی الاثر می‌باشد و افراد مذکور ظرف مدت یک ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون منعزل می‌شوند و سمتی نخواهند داشت. هرگونه پرداخت تحت هر عنوان برای افرادی که برخلاف این قانون به کار گرفته می‌شوند تصرف غیرقانونی در اموال عمومی است و متخلف به مجازات مربوط محکوم می‌شود.

کلیه قوانین و مقررات عام مغایر این حکم به استثنای ماده (۴۱) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و ماده (۹۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده (۹۱) قانون استخدام کشوری لغو می‌گردد. همانگونه که مشاهده می‌شود همواره اصل بر ممنوعیت به‌کارگیری و اشتغال بوده است، اما برای برخورداری از خدمات تخصصی و دانش برخی افراد بازنشسته مواردی را نیز به‌عنوان استثنای لحاظ کرده است. طرح حاضر موارد استثنای در مورد مدیران حرفه‌ای و برخی از مدیران سیاسی را بلاموضوع تلقی و لغو می‌کند که این امر در مغایرت با قانون برنامه پنجم توسعه قرار دارد و تصویب آن نیازمند رأی دوسوم نمایندگان مجلس شورای اسلامی است.

۲. این طرح شامل افراد بازنشسته بدون محدودیت سنی می‌شود، در حالی که بسیاری از بازنشستگان در سنینی به سر می‌برند که از لحاظ توانایی انجام کارها در بهترین دوران زندگی خود می‌باشند، لذا محروم کردن دولت از توانایی‌های بالقوه این قشر محدودیتی ناموجه برای دولت ایجاد خواهد کرد.

۳. هرچند ظاهر این طرح محدودیت اشتغال برای بازنشستگان ایجاد می‌کند، اما آثار آن برای دولت حائز اهمیت بیشتر است، زیرا دولت را در برخی از مشاغل که اتفاقاً حساس‌ترین و تخصصی‌ترین آنهاست از خدمات نیروی انسانی حائز شرایط صرفاً به دلیل بازنشستگی فرد محروم می‌کند.

۴. با توجه به افزایش میانگین عمر و نتیجتاً افزایش سن کارایی اشخاص در سال‌های اخیر و با عنایت به اینکه در قوانین استخدامی از جمله قانون مدیریت خدمات کشوری موضوع ماده (۱۰۳) سن بازنشستگی اجباری ۶۵ سال تعیین شده است، لذا ایجاد محدودیت براساس سن مذکور، در مشاغل غیرمدیریت سیاسی قابل قبول به نظر می‌رسد. توضیح اینکه تعداد مشاغل مدیریت سیاسی در مقام مقایسه با مشاغل مدیریت حرفه‌ای بسیار محدود است و لذا ممنوعیت اشتغال بازنشستگان در مشاغل مدیریت سیاسی از لحاظ تعداد مشمولین قانون کم‌اهمیت می‌باشد.

۵. اجرای این مصوبه در ظرف زمانی یک ماه موجب خواهد شد جمعی از مقامات و مدیران فعلی ناگهان از سمت‌های خود منفک شوند که خلاً آنها مسلماً در کوتاه‌مدت لطمات شدید به دستگاه‌های اجرایی و خدمات آنها وارد خواهد ساخت.

۶. اغلب کشورها سازوکارهای مختلفی برای استفاده دنیا از خدمات افراد با تجربه و مدیران سیاسی وجود دارد. محروم کردن دولت و دستگاه‌های اجرایی از خدمات اینگونه اشخاص یقیناً موجب خسران دولت و دستگاه‌های اجرایی است نه اشخاص مشمول طرح.

جمع‌بندی و پیشنهاد

۱. متن طرح پیشنهادی در رابطه با مدیریت‌های سیاسی به لحاظ ایجاد محدودیت برای دولت در استفاده از نیروی انسانی مجرب و متخصص قابل قبول نیست. اما مفاد طرح در رابطه با مدیران حرفه‌ای با رعایت شرط سنی قابل قبول به نظر می‌رسد.

۲. در مورد محدودیت اشتغال و به‌کارگیری بازنشستگان در مدیریت‌های حرفه‌ای نیز محدودیت بی‌قید و شرط مشکل‌آفرین خواهد بود و لذا شایسته است این محدودیت صرفاً در مورد بازنشستگانی اعمال شود که بیشتر از ۶۵ سال سن دارند. در همین حال به‌کارگیری و اشتغال بازنشستگان کمتر از ۶۵ سال سن نیز صرفاً با اخذ مجوز از هیئت وزیران مجاز باشد.

۳. به نظر می‌رسد قید زمانی یک ماه موجب ایجاد خلاً مدیریتی در برخی از دستگاه‌های اجرایی گردد که در کوتاه‌مدت می‌تواند آسیب‌ها و لطمات زیادی را به نظام اداری کشور وارد کند. لذا مناسب‌تر آن است که قید زمانی مذکور به سه ماه افزایش یابد.